

СТАНОВИЩЕ

от доц. д-р Радостин Вазов

**Заместник-ректор по европейски проекти и
продължаващо обучение във ВУЗФ**

на дисертационен труд

за присъждане на образователната и научна степен „доктор”

в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки

Професионално направление 3.8. Икономика

докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“

Автор: Лъчезар Димитров Борисов

Тема:

**„ИКОНОМИЧЕСКА ЕФЕКТИВНОСТ ОТ СЛИВАНИЯТА И ПОГЛЪЩАНИЯТА В
БЪЛГАРСКАТА БАНКОВА СИСТЕМА“**

Научен ръководител: проф. д-р Даниела Бобева.

1. Общо описание на представените материали

Със заповед № 110/09.06.2020 г. на Ректора на Висше училище по застраховане и финанси доц. д-р Григорий Вазов съм определен за член на научното жури за осигуряване на процедура за защита на дисертационен труд на тема „ИКОНОМИЧЕСКА ЕФЕКТИВНОСТ ОТ СЛИВАНИЯТА И ПОГЛЪЩАНИЯТА В БЪЛГАРСКАТА БАНКОВА СИСТЕМА“ за придобиване на образователната и научна степен „доктор” в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки, Професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“

Автор на дисертационния труд е Лъчезар Димитров Борисов – докторант в самостоятелна форма на обучение към катедра „Финанси“ с научен ръководител проф. д-р Даниела Бобева.

Предадените от Лъчезар Борисов материали включват документи по представен опис:

1. Актуална автобиография по европейски образец;
2. списък на публикациите по темата на дисертационния труд;
3. списък на всички публикации, ако той се различава от списъка по т. 2;
4. списък на известните ми цитирания на мои публикации от други автори (ако има такива);
5. справка за научните и научно-приложните приноси в дисертационния труд;
6. справка за изпълнението на минималните национални изисквания за придобиване на ОНС „доктор“ в професионалното направление 3.8. „Икономика“;
7. дисертационен труд;
8. автореферат на дисертационния труд на български и английски език;
9. копия на публикациите по темата на дисертационния труд и техни резюмета на български и английски език.
10. Копие на заповед № 444/16.12.2019 г. за отчисляване от докторантура.

Докторантът е приложил четири броя публикации.

2. Кратки биографични данни за докторанта

Лъчезар Борисов е професионалист с интереси в областта на Управлението, Банковото дело, Финансите и Макроикономиката. Координира финансирането на проекти от ЕБВР, МФК, ЕИБ, проекти по ЗНИ. Участва в управлението и реструктурирането на държавното участие на всички компании в ресора на МИЕ, както и в мониторинга на дейността на всички компании с държавно участие в капитала. Отговаря за процесите по ликвидация и несъстоятелност. Стартира и изготвя процедури по приватизация, координира процеса по приватизация и изготвя бюджети на АПСК и счетоводно отчитане на държавното участие. Има опит в наблюдението на макроикономическото развитие и реструктуриране на икономиката. Координирането на прилагането на Закона за насърчване на инвестициите, стимулиране на приоритетни инвестиционни проекти и наблюдение и презентирание на инвестиционния и бизнесклимат.

3. Актуалност на тематиката и целесъобразност на поставените цели и задачи

Темата е актуална и отговаря на поставените цели и задачи. Актуалността на разглежданата проблематика се подсилва и от разразилата се в края на миналото десетилетие световна финансова криза, обхващаща целия свят и всички браншове, но засегнала особено силно банковия сектор, както и от очерталата се нова финансово-икономическа криза от началото на 2020 г., във връзка с пандемията „COVID 19“. В този смисъл избраната за изследване

проблематика е актуална както от практико-приложна гледна точка, така и във връзка с относително слабата ѝ разработеност в научните изследвания в България.

В тази връзка са изложени оригинални позиции на автора касаещи изследваната проблематика.

4. Познаване на проблема

Докторантът показва познаване на проблема. В дисертационния труд се обхващат извършените сливания и поглъщания в банковата система за периода от 2007 г. до 2018 г., в който период се наблюдава и по-интензивен процес на консолидация в резултат на световната финансова криза и по-строгите регулации в областта на банковата сфера. Настоящия дисертационен труд анализира процеса на сливания и поглъщания в банковия сектор, и в частност този в България. Авторът разглежда тяхното отражение върху банковата ефективност в условията на глобализация и деформации на банковите консолидации предизвикани от разразилата се световна финансова криза и очакванията за настоящата такава. Същевременно посочва и анализира източниците на икономическа устойчивост на тези процеси и дейности, разкрива и анализира ефектите от тях, голяма част от които имат пряко или косвено отношение към макроикономическата стабилност и потенциал за засилващо се въздействие.

5. Методика на изследването

Избраната методика на изследване позволява постигане на поставената цел и получаване на адекватен отговор на задачите, решавани в дисертационния труд. Методологическата база на изследването включва разнообразен арсенал от подходи и инструменти поради спецификата на обекта и предмета на изследване. Основният подход, приложен в него, е системният. Анализът се базира, както на теоретично-практичното системно анализиране, така и на емпириката касаеща изменението на ефективността на банките в България, в резултат на сливанията и поглъщанията. Оспорва се и теоретичния анализ на „Парето - оптималното равновесие“ в резултат на сливанията и поглъщанията. Системният подход е съчетан с използването на широк набор от по-общ и частни методи: сравнителен анализ, синтез, статистически и микроикономически/корпоративни методи за оценка и моделиране на банковата ефективност.

Авторът успява да преодолее в дисертационният труд методологически трудности, като ограничеността на научните икономически източници по дадената проблематика. На практика цялостна концепция за влиянието и ефектите от сливанията и поглъщанията в банковия сектор върху ефективността на банковите институции няма, както в българската, така и в чуждата икономическа литература. Изключителната затвореност на банковите институции, особено що се касае до конкретни М&А. Информационните източници са изключително строго „охранявани“ и с висока степен на конфиденциалност по детайлите на сливанията и поглъщанията.

6. Характеристика и оценка на дисертационния труд

Общият извод от представеният труд е, че се отличава с висока аналитичност, актуалност, ангажираност на автора с изводи и обобщения, които са негови постижения. Показвайки висока научна етика навсякъде коректно се позовава на авторите и техните произведения, които са обект на научните му интереси.

7. Приноси и значимост на разработката за науката и практиката

Кандидатът демонстрира познания както в теорията на проблематиката, която изследва, така умения за прилагане на различни методи и модели.

Теоретичните изводи са направени на базата на актуални данни, подредени в таблици и диаграми, които са анализирани задълбочено и допринасят за убедителното формулиране на теоретичните постановки.

Разширен е обхватът на теоретичната рамка, обогатени са съществуващите знания за сливанията и поглъщанията в банковия сектор като на основата на цялостен анализ на теоретико-методологичните основи и практико-приложните аспекти на сливанията и поглъщанията са систематизирани и обобщени съвременните методологически подходи и са дефинирани и прецезирани понятията “сливания и поглъщания”. Направено е задълбочено и системно изследване на протичащите в България процеси на сливания и поглъщания в банковия сектор. Идентифицирани са основните движещи фактори за сливанията и поглъщанията в България като е открояна тяхната специфична обусловеност. Направена е цялостна оценка на ефективността на банките, преминали през процесите на сливания и поглъщания, чрез система от показатели: основно чрез прилагане на микроподхода на оценяването на финансовия статус на банковата система в България. Изведени са ползите и рисковете от тези процеси за запазването на благоприятна среда за функционирането на банките и за постигане на по-голяма ефективност за цялата банкова система. Извършена е количествена и качествена оценка на техническата ефективност на банковите единици чрез анализ на резултатите от всички сливания и поглъщания през периода 2007-2019 г., използвайки нетрадиционни методи за изчисляване на банковата ефективност: непараметричния метод “Анализ на обвиване на данните”. Авторът потвърждава позитивното влияние на сливанията и поглъщанията върху банковата ефективност в периодите на интензивни процеси на реструктуриране и обединяване на банковите единици в по-големи и ефективни пазарни участници. Разработен е нов модел, базиран на “Парето-оптималното равновесие”, преодоляващ неотчитането на синергизма при сливанията и поглъщанията.

8. Преценка на публикациите по дисертационния труд

Докторантът е представил четири броя самостоятелни публикации.

- Борисов, Л. (2020) *Влияние на сливанията и поглъщанията върху ефективността на банките в България*. Списание Икономическа мисъл, книжка 3, 2020, ISSN: 0013-2993.
- Борисов Л. (2017) *Влияние на сливанията и поглъщанията върху рентабилността и ефективността на Банките в България*, Списание "VUZF Review", брой 2, стр.1 6-30, ISSN 2534-9228.
- Borisov, L. (2016) *Bank efficiency change as a result of the last bank concentration in Bulgaria*, Actual problems of the theory and practice of accounting, auditing, analysis and taxation in Ukraine: current state and development prospects: materials of Intern. scient.-pract. confer., December 14, 2016. (SAEUP, Kam'ianets'-Podil's'kyi). – Ternopil : Krok, ISBN 978-617-692-389-3.
- Борисов, Л. (2002) *Ефективността на антимонополното законодателство като фактор за формиране на ефективно функционираща и конкурентоспособна пазарна икономика* – Сборник доклади от научна конференция “Икономическа и институционална промяна при прехода към реално функционираща пазарна икономика” 30.11 – 01.12.2001 г., изд. Стопанство, ISBN 954-494-481-8.

9. Преценка за изпълнение на минималните национални изисквания

Според представените документи докторанта е изпълнил минималните национални изисквания за придобиване на образователната и научна степен „доктор“ в професионалното направление 3.8. Икономика.

10. Автореферат

Авторефератът е направен според изискванията на съответните правилници и отразява основните резултати, постигнати в дисертационния труд.

11. Критични забележки и препоръки за бъдещо използване на дисертационните приноси и резултати

В бъдещата си дейност кандидатът трябва да публикува по-активно в международни реферирани и с импакт фактор издания, своите научни анализи по тази толкова актуална и важна сфера, в която е избрал да работи. С оглед бъдещата си дейност е належащо публикуването на допълнителни материали разясняващи проблематиката.

12. Лични впечатления

Кандидата е изключително ерудиран и отговорен.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Дисертационният труд **съдържа научни, научно-приложни и приложни резултати, които представляват оригинален принос в науката** и **отговарят на всички** изисквания на Закона за развитие на академичния състав в Република България (ЗРАСРБ) и Правилника за прилагане на ЗРАСРБ. Представените материали и дисертационни резултати **напълно**

съответстват на специфичните изисквания на Правилника за приемане и обучение на докторанти във Висшето училище по застраховане и финанси.

Дисертационният труд показва, че докторантът Лъчезар Борисов **притежава** задълбочени теоретични знания и професионални умения по Професионално направление 3. 8. Икономика, като **демонстрира** качества и умения за самостоятелно провеждане на научни изследвания.

Поради гореизложеното, давам своята **положителна оценка** за проведеното изследване, представено от рецензираните по-горе дисертационен труд, автореферат, постигнати резултати и приноси, и **предлагам на почитаемото научно жури да присъди образователната и научна степен 'доктор'** в Област на висше образование 3. Социални, стопански и правни науки; Професионално направление 3. 8. Икономика; докторска програма „Финанси, застраховане и осигуряване“

03.07 2020 г.

Рецензент: .....

доц. д-р Радостин Вазов

(ак. дл. н. ст. име фамилия)